

Nr 343.

Av herrar **Karlsson** i Grängesberg och **Dahlén**, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående tillsättande av en speciell yrkesinspektör för gruvindustrin m. m.

En av förutsättningarna för att produktionen, från arbetarskydds- och teknisk synpunkt sett, skall kunna kallas välordnad, är, att de faror som möta i arbetet förebyggas och undanröddas så långt detta är möjligt. Under ett kapitalistiskt produktionssystem är det dock självfallet svårt att vinna nödigt beaktande för denna viktiga sida av arbetets organisation. Vidtagande av nödiga åtgärder för skyddande av arbetarna till liv och lem anses i de flesta fall av arbetsköparna vara överloppsgärningar, därför att dylika skyddsåtgärder icke omedelbart medföra den påtagbara, direkta penningvinst, som är det kapitalistiska produktionssystemets A och O. En arbetare är, från kapitalistisk synpunkt sett, endast en lätt ersättbar kugge i ett maskineri, vars enda ändamål är att tillföra maskineriets ägare största möjliga vinst. Och arbetsköparnas cyniska uttryck: »normal arbetslöshet» har även härvidlag sin givna betydelse. Om tusental av arbetslösa, svältande arbetare stå färdiga att tävla om att få rycka in i en förolyckad arbetares ställe, så är det givetvis heller ingen arbetsköparangelägenhet att från olycksfall skydda arbetskraften. Detta är också den enkla och naturliga förklaringsgrunden till den liknöjdhet, som alltid kännetecknat arbetsköparnas uppträdande, då det gällt arbetarskyddsåtgärder.

Genom sina organisatoriska sammanslutningar ha dock arbetarna i viss mån förmått frampressa ett hänsynstagande från statsmakternas sida till sina berättigade krav om skyddsåtgärder mot olycksfall i arbetet. Givetvis betraktas den enskilde arbetaren ännu från arbetsköparhåll endast som en lätt utbytbar kugge i maskineriet, men på grund av de bestämda krav, som gemensamt rests från arbetarna, ha dock statsmakterna, trots arbetsköparnas motstånd, nödgats fastställa vissa bestämmelser, som för en hel del arbetargrupperns vidkommande tillgodose åtminstone de mest elementära rättigheterna ifråga om skydd till liv och lem i arbetet.

För Sveriges vidkommande kan 1912 års lag om arbetarskydd betecknas som en betydande utvecklingsfas i fråga om arbetarskyddslagstiftningen. Genom denna lags antagande dels utvidgades den förutvarande arbetarskyddslagens tillämpningsområde högst avsevärt, dels skärptes också dess bestämmelser samt ordnades ett mera effektivt övervakande av lagens efterlevnad. En hel del brister vidlåda dock ännu arbetarskyddslagstiftningen, och det gäller att icke slå sig till ro utan ständigt följa de fram-

Bihang till riksdagens protokoll 1924. 4 saml. 71 häft. (Nr 343—345.)

trädande missförhållandena, undersöka dessas orsaker och söka finna medel till deras förebyggande.

En arbetargrupp, vars arbetsförhållanden och därmed sammanhängande olycksfallsrisk påkallar den allra största uppmärksamhet, är gruvarbetarna. Den officiella statistiken och undersökningar, som gjorts, visa, att denna arbetargrupp står allra främst i fråga om olycksfallsfrekvens. De i »Statistisk årsbok 1923» meddelade siffrorna rörande olycksfall i arbete år 1919 visa, att bland arbetarna inom gruppen »malmbrytning med tillhörande anrikning m. m.» ha under nämnda år inträffat 165,7 olycksfall per 1,000 årsarbetare, under det att medeltalssiffran för samtliga andra däri upptagna arbetargrupper utgör omkring 65 olycksfall per 1,000 årsarbetare.

Redan dessa siffror klarlägga, att olycksfallsfrekvensen är synnerligen stor inom gruvindustrin. Den s. k. socialförsäkringskommitténs undersökningar bestyrka också detsamma. Emellertid äro i all denna statistik sammanförda *samtliga* grupper av arbetare inom gruvindustrin, således både ovanjordsarbetare och egentliga gruvarbetare. Det är dock bland de egentliga gruvarbetarna — underjordsarbetarna och arbetarna vid de öppna gruvorna i Norrbotten — som de flesta olycksfallen inträffa, och det är också den oerhört höga olycksfallsfrekvensen bland just dessa arbetare, som i främsta rummet bidrager till, att hela gruppen »malmbrytning med tillhörande anrikning m. m.» i den officiella statistiken kommer på främsta plats i fråga om olycksfallssiffrorna.

En god ledning vid bedömande av skillnaden, i fråga om olycksfallsfrekvensen, mellan de egentliga gruvarbetarna och ovanjordsarbetarna inom gruvindustrin har man genom de undersökningar, som den s. k. »Gruvarbetstidskommittén» företagit. Denna kommittés undersökningar, vilka omfattat åren 1913, 1916 och 1919, visa nämligen, att olycksfallsfrekvensen är dubbelt större bland de egentliga gruvarbetarna än bland ovanjordsarbetarna inom gruvindustrin. Om man sålunda tar den officiella statistikkens olycksfallssiffror för år 1919 och efter denna riktiga beräkningsgrund därur utskiljer de egentliga gruvarbetarna, kommer man till det resultatet, att bland denna arbetargrupp ha under nämnda år inträffat omkring 240 olycksfall per 1,000 årsarbetare, under det att medeltalet för samtliga övriga i denna statistik upptagna arbetargrupper håller sig vid omkring 65 olycksfall per 1,000 årsarbetare.

Det allmänt kända förhållandet, att olycksfallens antal och på grund därav förlorade arbetsdagar är synnerligen stort bland gruvarbetarna, har tillfullo bestyrkts vid alla de undersökningar, som blivit gjorda. Och man har all anledning fråga sig, huruvida icke, genom vidtagande av bättre skyddsåtgärder i arbetet, det skall vara möjligt att förebygga en hel del av dessa olycksfall och nedbringa den ohyggligt höga olycksfallssiffran för denna arbetargrupp.

Medgivas måste, att gruvarbetet till sin natur är sådant, att ett nedbringande av olycksfallsfrekvensen till genomsnittsnivån för andra arbetar-

grupper icke torde vara möjligt. Men säkert torde dock vara, att genom fastställande av mera effektiva skyddsbestämmelser och en bättre ordnad inspektionsverksamhet skulle många olycksfall kunna förebyggas.

Rörande då först frågan om *föreskrifter* till skydd mot olycksfall och ohälsa i arbetet, så stadgar arbetarskyddslagen i sin nuvarande formulering, att det ankommer på »Konungen» att utfärda närmare föreskrifter, där så kan vara av behovet påkallat för »visst slag av sysselsättning eller användande av visst slag av maskin, redskap eller arbetslokal.» Att inga sådana närmare föreskrifter finnas utfärdade för det så riskfyllda och hälsofarliga gruvarbetet, är, enligt vår uppfattning, en anmärkningsvärd brist, som med det snaraste bör avhjälpas. Därvid bör då även övervägas, huruvida icke en del för gruvarbetet mera tillämpbara bestämmelser kunna inarbetas i arbetarskyddslagen.

Att svåra missförhållanden äro rådande inom gruvindustrin, ifråga om försiktighet och åtgärder till skydd mot olycksfall och ohälsa, torde vara obestridligt. Det har inom detta arbetsområde så att säga utbildats till system, att i detta avseende minsta möjliga skyddsåtgärder skola vidtagas. Det har verkligen i detta hänseende gått så långt, att en arbetare, som vill iakttaga nödig försiktighet och icke i onödan utsätta sig för olycksfallsrisk, av arbetsledningen i allmänhet betraktas som »en mindre god gruvarbetare». Sådana osunda förhållanden böra naturligtvis så långt det är möjligt bortarbetas, och det tillkommer givetvis i första hand yrkesinspektionens befattningshavare att bidra här till. Dessa befattningshavare få icke inskränka sin verksamhet enbart till konstaterande av inträffade olycksfall, noggrann bokföring av desamma och avgivande av rapport därom till vederbörande chefsmyndighet, utan böra fastmer i främsta rummet inrikta sig på att söka utfinna medel till *förebyggande* av olycksfall och ohälsa i arbetet.

För gruvindustrins vidkommande äro som bekant bergmästarna de befattningshavare, vilka ha att utöva tillsynen över arbetarskyddet. Då dessa bergsstatens tjänstemän emellertid ha att handlägga alla frågor rörande gruvdriften i allmänhet, var och en inom sitt distrikt, är det helt naturligt, att deras intresse och arbete huvudsakligen är inriktat därpå och att frågan om tillsyn och ordnande av arbetarskyddet kommer först som en andrahandsfråga. Detta förhållande har också säkert inverkat i hög grad menligt på tillsynens effektivitet och är ur arbetarskyddssynpunkt synnerligen olämpligt, både vad det gäller ovanjords- och underjordsarbetet inom gruvindustrin.

Med hänsyn till ovan relaterade förhållanden och då en ändring häruti bör komma till stånd, anse vi behövt, att en speciell yrkesinspektör för gruvindustrin tillsättes. Till den avlastning av bergmästarnas arbete, som detta kommer att medföra, kan hänsyn tagas vid den omreglering av bergmästaredistriktet, som är ifrågasatt och som väl inom den närmaste framtiden kommer att genomföras.

Med stöd av vad vi sålunda anfört tillåta vi oss hemställa,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, *dels* att en speciell yrkesinspektör för gruvindustrin måtte tillsättas, *dels* att Kungl. Maj:t efter företagen utredning måtte utfärda närmare föreskrifter till skydd mot olycksfall och ohälsa i arbete inom gruvindustrin.

Stockholm den 31 januari 1924.

Verner Karlsson
i Grängesberg.

J. P. Dahlén.
